

Tvillinger i puberteten

Anne Mari Korbøl Torgersen

I hvilken grad og på hvilke områder framstår utviklingsoppgaver typiske for puberteten som noe særegent for tvillinger? Spørsmålet drøftes med utgangspunkt i erfaringer fra en longitudinell undersøkelse av tvillinger der 53 par ble fulgt fra fødselen av. Data er hentet spesielt fra intervju da tvillingene var 15 år gamle og retrospektive data fra 30-årsoppfølgingen. Det konkluderes med at det å være tvilling fører til at puberteten gir dem en rekke ekstra utfordringer. Disse er ofte forskjellige for eneggede og toeggede tvillinger.

Forståelsen av individuelle forskjeller i menneskers atferd og psyke tar i økende grad hensyn til kunnskap om arvens betydning (Plomin 2002). Tvillingundersøkelser er den fremste metoden til å studere arvelige faktorerens betydning for variasjoner innen personlighet så vel som psykopatologi og andre egenskaper. Interessen for tvillinger i den vitenskapelige psykologien er derfor økende. Eneggede tvillinger er født med helt like gener, mens toeggede tvillinger ikke er mer like enn vanlige søsken. Sammen med adopsjonsstudier utgjør derfor tvillinger et naturlig eksperiment for å undersøke geners betydning for individuelle forskjeller.

Interessen for tvillingenes eget liv og levnet er en helt annen historie og har vært langt mindre i fokus for psykologisk forskning. Etter hvert er det anerkjent at enkelte forhold ved det å være tvilling, eller ved det å ha tvillinger, innebærer helt spesielle situasjoner og krever spesifikke kunnskaper (Segal 1999, Noble 2003). I tillegg kan kunnskap om tvillinger fungere som et slags forstørrelsesglass og indirekte gi større forståelse for det allmenne. Et slikt eksempel er identitetsutvikling og de overgangsfenomener som finner sted i puberteten.

Selv om det er store variasjoner mellom ulike tvillingpar, er likevel forholdet mellom eneggede og toeggede tvillinger ganske forskjellig, noe som viser seg spesielt i puberteten.

Om puberteten og utviklingsoppgavene

Perioden rundt puberteten er en brytningstid for all ungdom, i alle kulturer og alle samfunn. Innfallsvinklene til å forklare og beskrive brytningene og endringene varierer med faglig og teoretisk tilnærming. Felles for mange etablerte dynamiske psykologiske teorier er at de beskriver endringer i puberteten som en identitetskrise (Erikson 1963, Mahler 1952). Puberteten beskrives i disse teoriene som en viktig fase i livet der personen får bekreftet en identitet som bygger på heldige eller uheldige løsninger av tidligere livskriser. Avhengig av hvordan hver enkelt krise løses, vil personen gå videre styrket eller svekket i sin identitet. Kritikere av den faseorienterte teorien snakker gjerne om selvets utvikling istedenfor identitetskriser og hevder at opplevelsen av et eget selv stadig er i kontinuerlig endring (Stern 1985). En slik teori samsvarer mer med nyere utviklingspsykopatologiske tenkemåter (Rutter 2002). Innen denne tradisjonen er det mangfoldet i utviklingen som står sentralt sammen med betydningen av å se på utviklingen som et gradvis endringspotensiale.

Uavhengig av teoretisk tilnæringsmåte vil det være enighet om at puberteten er en alder med store biologiske endringer og mange nye, riktignok kulturelt bestemte, sosiale forventninger. Typiske utviklingsoppgaver for puberteten er blant annet å fungere med en kjønnsmoden kropp, noe som innebærer en annen form for intimitet i nære relasjoner. Den emosjonelle og kognitive utviklingen som skjer i denne aldersperioden, fører til at interesser endres og gjør sitt til at nye vennskap etableres. Ungdommene må foreta valg av videre utdanning som får betydning for senere valg av yrke. Behovet for en nær og intim bestevenn eller partner øker, samtidig med at behov for selvstendighet forsterkes. Ungdom løser ofte dette dilemmaet med å få nye bestevenner eller kjærester, samtidig som de trener på selvstendighet ved å trekke seg bort fra familien.

For tvillinger kan puberteten bety en ekstra utfordring selv om deres utviklingsoppgaver er de samme som for andre ungdommer. Spesielt for dem er erfaring med nærhet og intimitet fra en tvilling de har levd ved siden av hele sitt liv. Identitetskrise i puberteten blir ofte sett på som et forsøk på å skille seg fra hverandre i tillegg til å skille seg fra sine foreldre, og å skape seg et bilde av seg selv som «forskjellig fra sin tvilling» (Sandbank 1999). Tvillinger vil derfor i tillegg til de vanlige pubertetsoppgavene streve ekstra med rivaliseringer seg imellom, og med egne eller andres sammenligninger mellom de to.

Det har vært vanlig å hevde at bestemmende for hvordan tvillinger kommer ut av identitetskrisene de opplever både i barndom og i pubertet, er hvordan deres foreldre forholder seg til deres individualitet helt fra sped-

barnsalder av. Dersom foreldrene tidlig forholder seg til tvillingene spesifikt som to uavhengige personer, vil de begge få en tydeligere identitet og ikke bli så avhengige av hverandre. Om derimot foreldrene behandler tvillingene under ett, vil de kunne utvikle en felles identitet og ha problemer med å skille seg fra hverandre (Ainslie 1997). Den forskningen som finnes om dette, er imidlertid foretatt på et begrenset antall tvillinger. I tillegg er studiene sterkt preget av en teori der identitetsutvikling forankres i det tidlige samspillet med omsorgsgiver. Med det tidlige samspill som det avgjørende utgangspunkt for identitetsutvikling, har disse undersøkelsene ofte ikke skilt mellom eneggede og toeggede. Det hevdes at de samme prinsippene for identitetsutvikling gjelder for alle tvillinger (Schave og Ciriello 1983). Med en forankring i utviklingspsykopatologisk teori blir barnets genetisk bestemte individualitet en tydeligere faktor i det kontinuerlige samspill som er av betydning for identitetsutviklingen. Barnets individualitet er med på å forme den egne identitetsutviklingen i et samspill med en kontekst som går utover bare forholdet til foreldrene.

Temaet for denne artikkelen er hvordan vi skal forstå pubertetsutvikling blant tvillinger. Er det grunn til å hevde at deres erfaringer skiller seg fra andre ungdommer? Hvilke utfordringer er tydeligst knyttet til deres situasjon som tvilling? Og blir pubertetsperioden til tvillinger påvirket av ungdommens status som henholdsvis enegget og toegget tvilling? Spørsmålene vil bli belyst på bakgrunn av tidligere forskning samt kvalitative data fra en longitudinell studie av 45 tvillingpar.

En longitudinell undersøkelse av tvillinger

En longitudinell undersøkelse av 53 nyfødte tvillingpar ble startet i 1969 (Torgersen 1991). Zygositeten (om de var eneggede eller toeggede) ble testet via blodprøver fra navlestrengen. Tvillingene ble fulgt fra fødsel til fylte 30 år ved seks ulike alderstidspunkt: 2–3 dager, 2 måneder, 9 måneder, 6 år, 15 år og 30 år.

Formålet med undersøkelsen var å studere den relative betydning av arv og miljø på individuelle forskjeller i temperament. Forskjeller i temperament, og senere personlighet, var tema for undersøkelsen ved alle oppfølgingene, men variabler som stress og tilpassing ble hele tiden også registrert. Etter hvert utviklet problemstillingene seg til å handle mer om hvilke faktorer som fører til forskjeller hos eneggede tvillinger, det vil si forhold som per definisjon skyldes miljøvariasjoner. I alle oppfølgingene ble derfor forskjeller innen de eneggede og innen de toeggede tvillingparene sammenlignet.

Ved 15- og 30-årsoppfølgingene ble disse forskjellene studert spesielt i forhold til ulike roller innen tvillingparet og ulike forhold til foreldrene i tillegg til andre erfaringer tvillingene opplevde felles eller hver for seg.

Utvalget bestod av alle fødte sammekjønnns tvillingpar i den sentrale fødeklinikken i en middels stor by i løpet av ett og et halvt år. 29 eneggede og 15 toeggede tvillingpar deltok i undersøkelsen ved 15-årsoppfølgingen. Mor og tvillinger ble her intervjuet i hjemmet. Da tvillingene var 30 år, ble de (45 par) intervjuet hver for seg på mitt kontor. En rekke spørreskjema ble fylt ut ved begge tidspunktene, men mest relevant for denne artikkelen er intervjuene. Tvillingene ble som 30-åring intervjuet med Adult Attachment Interview (AAI) (Main mfl. 2001) for å studere ulike forhold til foreldre i barndom og oppvekst. Dette innebar også et tilbakeblikk på egen ungdomstid. I tillegg ble de intervjuet narrativt om egen utvikling og om forholdet til sin tvilling i ulike livsfaser.

Denne artikkelen representerer en blanding av kvantitativ og kvalitativ tilnærming til stoffet der informasjon er hentet dels fra spørreskjema og dels fra intervjuene av mødre og tvillinger ved 15 år, og dels fra de retrospektive intervjuene med de 30 år gamle tvillingene.

Eneggede (MZ) og toeggede (DZ) tvillinger

En viktig erfaring fra den longitudinelle undersøkelsen var at eneggede (monozygote, MZ) og toeggede (dizygote, DZ) tvillinger så ut til å ha forskjellige erfaringer med det å være tvilling i puberteten. Før en fordypning i hvordan jeg erfarte at tvillinger opplevde puberteten, blir det derfor viktig å presisere forskjellen på ulike typer tvillinger. Det har vært vanlig å regne med i vår kultur at en tredjedel av tvillingene er eneggede (to jenter eller to gutter), en tredjedel er toeggede med samme kjønn (to jenter eller to gutter) og en tredjedel er toeggede med hvert sitt kjønn (en gutt og en jente).¹

Grunnlaget for den viktigste forskjellen mellom eneggede og toeggede tvillinger er at de eneggede tvillingene har likt arvemateriale, mens de toeggede har i gjennomsnitt 50 % av sine gener felles. I egenskaper der arven spiller en stor rolle, vil eneggede tvillinger derfor være svært like. Toeggede tvillinger vil derimot bare ha en så stor likhet som søsken flest, noe som betyr at noen av dem er veldig like, andre er helt forskjellige. Men det er mange andre grunner enn de genetiske til at søsken blir like eller forskjellige. Eneggede kan påvirkes i ulike retninger av sin erfaring. Toeggede kan bli mer like enn deres genetiske arv skulle tilsi, siden de kan være utsatt for et felles miljø som påvirker dem i samme retning. Blant annet er det antydning at

dersom oppdragelsen er mer restriktiv reduseres betydningen av genetiske faktorer (Fischbein mfl. 1999).

Det at eneggede tvillinger tross sin utpregede likhet likevel er så forskjellige som de ofte er, betyr bare at miljøet i sin videste forstand er av stor betydning. Påvirkninger i svangerskap eller under fødsel er også miljømessige påvirkninger og kan iblant skape merkbare forskjeller. En annen viktig årsak til at to eneggede tvillinger utvikler seg i ulik retning, er at de fra spedbarnsalderen av gjerne får ulike roller innad i familien eller i forhold til hverandre.

Til tross for tydelige forskjeller på eneggede tvillinger har de sine arvede betingede likhetstrekk som er så utpreget og grunnleggende at når det gjelder puberteten, vil de ha en rekke andre utfordringer enn toeggede tvillinger. Deres felles arv vil direkte eller indirekte ha mye å si for hvordan utviklingsoppgavene løses, og for hvordan perioden oppleves. Et tydelig eksempel på hvor viktig arven er under puberteten, er dens betydningen for kroppslig modning.

Den kroppslige modningen

I løpet av puberteten skjer en rask lengdevekst, og kroppens fett og muskelmasser endrer seg til nye former. Samtidig kommer de mer tydelige kjønnsrelaterte modninger hos både jenter og gutter. Jenter når kjønnsmodning så mye som et par år før guttene, men innen jentegruppa og innen guttegruppa kan puberteten komme med stor variasjon. Det er et stort spenn fra de tidligste jentene som får menstruasjon i 11-årsalderen og kanskje før, til de seneste guttene som ikke når puberteten før i 17-årsalderen.

Siden denne endringen henger sammen med modning som er sterkt genetisk bestemt (Dick mfl. 2001), vil eneggede tvillinger utvikles omtrent samtidig, mens forandringene hos toeggede kan komme med års mellomrom. Innen gutte-jentepar vil jentene ofte vokse fra sin tvillingbror i denne alderen, for så å oppleve at han kanskje vokser forbi henne igjen etter noen få år. I min undersøkelse fant jeg opp til to års forskjell i pubertetsutvikling hos toeggede tvillinger med samme kjønn, mens eneggede tvillinger oftest fikk pubertetstegnene kun med få ukers mellomrom, eller til og med bare dager i forskjell (Torgersen 1989).

En jente fra et toegget jentepar husker tilbake på sin ungdomstid og minnes at hun selv gikk på fest, hadde begynt å drikke og hadde sex med guttene, mens hennes søster fremdeles satt hjemme og sydde dukkeklær (Intervju ved 30 år, Torgersen 2004).

Utviklingsoppgavene i puberteten

Den raske utviklingen i puberteten betyr at det er store individuelle forskjeller i modning. Ungdomstiden har innen utviklingspsykologiske teorier ofte blitt betraktet som en ny slags identitetskrise. I spedbarnsalder gjaldt det å utvikle en mer og mer tydelig egen selvopplevelse, å kunne se seg selv som en selvstendig og avgrenset person, med sin egen vilje og sin egen historie, som et eget individ. Oppgaven i ungdomsårene er derimot å skape seg en ny identitet som voksen, som uavhengig av familien. Identitetsendringene kommer sammen med alle kroppsendringene som er konkrete bevis på overgang til de voksnes, reproduktives rekke. Konflikter i hjemmet og opprør mot foreldregenerasjon ses på som en naturlig del av denne løsrivelsen fra barndommen, selv om «Sturm und Drang»-karakteristikken av ungdommen ikke entydig bekreftes i psykologisk forskning (Petersen og Leffert 1995). Utprøving av voksenrollen og selvstendighet er et typisk trekk ved alderen, selv om det ikke alltid fører med seg konflikter.

Jeg vil ta for meg noen av de mest tydelige utviklingsoppgaver for alderen og se hvilke konsekvenser som syntes å være spesielle for tvillinger, slik jeg observerte det i min undersøkelse.

Frigjøring fra foreldre

Ungdommens utprøving av voksen atferd skaper ofte uro hos foreldrene. Foreldrene blir bekymret for at deres barn skal begynne å drikke, ha for tidlig sex eller bli narkomane. Samtidig med at de begynner å miste kontrollen over barna sine, oppstår det gjerne mye krangler med dem på grunn av slike brytninger. Under konfliktene som oppstår, blir ungdommene rene eksperter på å finne fram til forhold som akkurat deres foreldre reagerer negativt på: avholdsforeldres barn drikker, kristnes barn «synder», foreldre som syns at utdanning er viktig, får barn som ikke vil gå på skole. Jo mer fanatiske foreldre, jo mer utrerte barn i motsatt retning. Målet kan se ut til å være å gjøre det motsatte av hva foreldrene står for.

Det spesielle for tvillinger som kommer i denne fasen, er at de er to innen samme familie, noe som har minst to konsekvenser. Det ene er at opposisjonen kan bli dobbelt så sterk, det andre er at tvillingenes roller seg imellom og i forhold til foreldrene kan fokuseres, forsterkes og polariseres. Styrken på opprøret mot foreldrene varierer som for annen ungdom, delvis på grunn av ulikheter i temperament. Noen ungdommer er mer intense og kraftfulle enn andre.

Iblant kan en demokratisk oppdragelse gjøre at tvillingene forventer å få være med å bestemme, i motsetning til andre som er lært opp til å være lydige. Der det er to like kraftfulle tvillinger som begge er innstilt på å få sin stemme hørt, kan styrken deres lett overstige foreldrenes. Selv om de tvillingene jeg møtte, kunne krangle så busta føyk seg imellom, sto de gjerne samlet mot en felles overmakt som foreldrene representerte, især i denne alderen. Denne doble styrken, kraften ved å være to som drar i samme retning, som nesten kunne ta knekken på foreldrene i denne perioden, vil i andre sammenhenger nettopp være tvillingenes store fordel.

Selv om graden av opposisjon varierer i alle tvillinggrupper, var det spesielt typisk for de eneggede tvillingene å følge hverandre slik at de sto i samlet kamp for å få et felles ønske oppfylt. En gjennomført felles og sterk opposisjon med en kraft som overgikk foreldrenes, har jeg bare observert hos enkelte eneggede tvillingpar. Hos toeggede tvillinger har jeg sett at det er mer vanlig å ha hver sine konflikter.

Tvillingene kunne få ulike roller i dette «spillet», denne dansen, med foreldrene. Det var en vanlig observasjon at den ene tvillingen utviklet krangling med foreldrene i større grad enn den andre, eller det kunne virke som om den ene tvillingen trakk seg litt tilbake når den andre tok opp kampen og konflikten. Slike forskjeller innen paret kunne finnes både innen toeggede og eneggede tvillingpar, men ha varierende årsak.

En årsak til at den ene tvillingen kranglet mer enn den andre med sine foreldre, kunne være at de to tvillingene hadde et ulikt temperament. Den ene var generelt mer hissig og aggressiv enn den andre. Ettersom temperament for en stor del er arvelig bestemt (Buss og Plomin 1984, Kagan mfl. 1994, Torgersen 1991), kunne man se at slike forskjeller var mer stabile og tydelig til stede innen toeggede tvillingpar. Men temperament er også miljøbestemt, ja, til og med utgjør det ifølge egne erfaringer en av de hyppigst refererte forskjeller innen eneggede tvillingpar: den ene er mer hissig og er den som oftest tar igjen overfor foreldrene.

En viktig årsak til dette kan være langvarige rolleforskjeller tvillingene seg imellom eller i deres forhold til foreldrene. En eller annen tidligere hendelse eller egenskap kan ha utløst at den ene tvillingen ble forventet både av seg selv og andre at det var han som hadde ansvar for oppgjørene. Noen ganger kunne et mer hissig temperament også henge sammen med en konstant bitterhet for eksempel over en urettferdig behandling der den andre tvillingen var blitt favorisert. Slike vaner kan eskalere via foreldrenes gjen-svar. Det er lettere å bli sint på en som er mer hissig, og kjefting fra foreldrene vil bare forsterke den ene tvillingens hissighet.

En annen grunn til mest krangel med foreldrene hos en av tvillingene kunne være at den som var tidligst moden, først ville prøve seg på forbudte områder. Denne forklaringen er rimeligere innen toeggede tvillingpar, der forskjell i modning ofte er tydelig, men en svak tendens til forskjell hos de eneggede kan også forsterkes og brukes i interne rivaliseringer. Det at en av tvillingene i større grad opponerte mot foreldrene, kunne påvirke alliansen hver av de to tvillingene hadde til den enkelte av foreldrene.

Frigjøring fra tvilling

Rundt puberteten søker ungdommer seg generelt gjerne bort fra familien. De vil helst være sammen med jevnaldrende venner. Typisk for alderen er det i tillegg at de i sterkere grad enn før søker henimot venner med samme interesse, venner som ligner dem selv. På den måten kan de styrke en gryende oppfatning av hvem de er som voksne, og støtte hverandre gjensidig i dette. Samtidig med denne streben etter likesinnede søker mange også bort fra sin tvilling. Som opprør mot foreldre kan variere hos ulike ungdommer, og ikke kan merkes i det hele tatt i enkelte familier, slik kan også opprøret tvillinger seg imellom variere.

Tvillingenes (individualisering) atskillelse fra hverandre er blitt teoretisk forklart av blant andre Schave og Ciriello (1983). Tvillinger blir beskrevet som om de fra spedbarnsalder av har en sammenblandet opplevelse av hvem de er, at de er et «vi», et «dobbelte jeg». Deres oppgave i livet er å bli en selvstendig person, et eget individ med egne grenser. Schave og Ciriello (1983) hevder at både eneggede og toeggede tvillinger i samme grad utvikler en egen identitet fra en felles tvillingidentifisering. De tenker seg at det er tre muligheter for en tvilling å skaffe seg sin egen individuelle identitet:

1. Noen tvillinger har separert og individuert seg fra sin tvilling tidlig i livet, samtidig med en separasjonsfase fra mor i løpet av de første tre leveår (ifølge Mahlers teori).
2. De som ikke har gjort det tidlig i livet, har en ny mulighet til å separere seg fra hverandre i puberteten.
3. En tredje gruppe benytter heller ikke denne sjansen, men fortsetter med en felles tvillingidentitet inn i voksen alder.

En identitet som et selvstendig individ, forskjellig fra sin tvilling, kan i følge denne teorien etableres i den tidlige barndommen, i løpet av puberteten eller som voksen. Noen gjør det aldri og forblir sterkt knyttet til hverandre og avhengige av hverandre livet gjennom.

De samme teoretikerne hevder også at årsaken til at denne differensieringen finner sted, henger sammen med foreldrenes evne til å forholde seg differensiert til sine to jevnaldrende barn helt fra tidlig barndom av. Foreldre som behandler tvillingene sine individuelt, får selvstendige og separerte tvillinger tidlig, men dersom foreldrene behandler tvillingene som ett individ, vil dette øke sannsynligheten for at de fortsetter med en felles tvillingidentitet.

Mitt inntrykk er at denne påstanden er en sterk overdrivelse av foreldrenes mulighet til å påvirke sine tvillingers identitetsutvikling. Selv om især den kulørte presse gir eksempler på sterk avhengighet mellom to tvillinger der tydeligvis foreldrene har overdrevet tvillingenes likhet, finnes slike eksempler bare av eneggede tvillinger. Jeg vil ikke være uenig i at foreldrenes måte og evne til å differensiere tvillingene på vil påvirke deres individualitet, men dette er bare en bit av forklaringen. Erfaringene fra min egen undersøkelse viste at de genetiske likhetene hos de eneggede tvillingene direkte, men også i stor grad indirekte, var med å bestemme deres store nærhet i barndommen og et påfølgende tydelig behov for forskjell i puberteten. I min undersøkelse fant jeg også at en atskillelse fra tvillingen under puberteten skjedde på typisk ulike måter innen eneggede og toeggede tvillingpar.

Frigjøring innen toeggede tvillingpar

Mens den generelle søken utad førte til at toeggede tvillinger etablerte ulike venner i pakt med sine interesser, kunne dette være en videreføring av at de allerede hadde både ulike interesser og ulike venner fra før (Torgersen 1981). De toeggede tvillingene hadde heller ikke problem med at andre folk ikke så forskjell på dem, eller med at de ble forvekslet, slik at det forelå intet umiddelbart ønske om å bryte med en tidligere likhet. Ikke bare var den kroppslige og utseendemessige likheten mindre hos dem, men de startet også i tidligere alder å gå ulikt kledd. Selv om det var en tendens hos foreldre av både eneggede og toeggede tvillinger til å kle sine tvillinger likt fra spedbarnsalderen av, ble de ulike toeggede tvillingene gjerne kledd ulikt alt som små. Dette kunne ha flere grunner. En mor til et enegget par uttrykte seg på følgende måte: «Når de først er så like, kan de like godt være helt like.» Det kan nok også være at det er lettere å gjennomføre et ideal om å kle tvillingene ulikt dersom de er tydelig ulike av utseende. Først når de kom oppunder skolealder, ble barna påståelige og ville bestemme sin egen påkledning. På grunn av et mer ulikt utseende passer ulike klær best til hver av dem, eller de utvikler selv ulik smak. At de også faktisk kunne polarisere sine klespreferanser etter puberteten, skyldes trolig mer det generelle fenomenet at påkledning blir viktigere i denne alderen og tilpasses mer bevisst både interesser og vennevalg.

Deres problem var mer knyttet til at de ikke fikk utfolde sin egenart og til det å få lov til å være flinkere eller mindre flink enn sin tvilling, og slippe å få forventninger på et nivå de ikke klarte å leve opp til. Krangling dem imellom kunne sikkert også øke, men den var heller av et annet slag som ikke hadde som utgangspunkt at de skulle være ulike. Dette falt også klart sammen med måten de toeggede tvillingene beskrev puberteten på. Det var ingen som sa at de hadde hatt en periode i puberteten da de ønsket å være mer ulike. Vi bare var så ulike, kunne de si, og har alltid vært det. Jeg hørte heller nesten aldri at noen spontant ga uttrykk for at «Min tvilling er min aller beste venn», noe som var et meget vanlig utsagn hos de eneggede tvillingene. Det var i det hele tatt de eneggede tvillingparene som utmerket seg med et helt spesielt atferdsmønster.

Frigjøring innen eneggede tvillingpar

Allerede i førpuberteten startet de eneggede tvillingene å krangle ekstra mye. Etter hvert utviklet de et klart og tydelig ønske om å være ulike. Det var først og fremst de eneggede tvillingene, som hadde levd i et tett samvær med sin tvilling, og som hadde så likt utseende at de stadig var blitt forvekslet, som nå fikk et sterkt ønske om å være forskjellige og å operere på egen hånd. De aller fleste parene bekreftet spontant som 30-åringer at de hadde hatt en periode i puberteten der de ønsket å være mer ulike. Hos de eneggede tvillingparene var det bare graden og intensiteten som varierte i dette nesten lovmessige fenomenet. Fra de som bare ville kle seg forskjellig og var enig om det, til den andre ytterlighet der tvillingene kranglet heftig om hver minste detalj for at absolutt ingenting skulle være likt. Hos enkelte par gled likevel denne perioden over nesten av seg selv, det kunne virke som om denne formen for differensiering uteble, eller kom mye senere.

De eneggede tvillingene jeg møtte, benyttet seg av ulike midler for å frigjøre seg fra sin tvilling, og her er noen slike eksempler eller områder:

Et område som er tydelig for alle, er om tvillinger går likt kledd eller ikke. For mange tvillingpar var dette fremdeles vanlig i folkeskoleårene, i hvert fall til pent. Tvillinger kler det samme og bruker samme størrelse i klær og sko. I tillegg hadde de ofte samme smak.

Ønsket om å se forskjellig ut kom gjerne i førpuberteten, men ble mer absolutt i puberteten. Mens tvillingpar tidligere hadde rådslagning eller krangler om hvilke like klær de skulle ha på seg, gikk temaet over til å gjelde hvem av dem som skulle ha på hva, «men ikke det samme som meg!» Slike krangler om hvordan de skulle se ut, kunne gjelde både klær og hårfrisyre.

Det kunne være begge tvillingene innen et par som ønsket en slik forskjell i utseende, iblant var det spesielt den ene som ønsket forskjellen og ikke den andre, og det var den ene av tvillingene som fikk det de begge egentlig ønsket mens den andre måtte ta til takke med det nest beste. Innen mange par kunne ønsket om forskjell være så sterkt at den ene nektet den andre å kjøpe samme motejakke eller klippe samme motefasong på håret. Dette kunne være problematisk, især når vi tenker på hvor viktig det er i enkelte ungdomsmiljøer å være så like de andre i referansegruppa at de nesten kan virke uniformert. Hvis en tvilling fra et par opplevde å bli tvunget ut fra dette, kunne det føles som en utstøtelse både fra tvillingen og fra hele vennegruppa.

I frigjøringsprosessen mellom de to eneggede tvillingene kunne også domiansmønsteret dem imellom få mye å si. I prosessen der tvillingene på et vis er enige i at de etter å ha delt både samvær, rom, utseende, interesser og venner i alle år, ønsker å være forskjellige, viste det seg ofte at dette ønsket ikke kom samtidig hos begge tvillingene. Dersom den dominerende tvillingen først søkte ut og bort, var det duket for store konflikter som ofte foregikk tvillingene imellom uten at andre fikk tilgang til dette.

Det som utad kunne virke som om tvillingene hadde fått ulike interesser, kunne bety at den ene tvillingen tok aktivt avstand fra den andre. Det var den ene som gjerne ville ha ulike klær, ulike venner, gjøre forskjellige ting, ja – velge seg bort fra sin tvilling. Dette kunne oppleves veldig sårt og uforstående for den andre tvillingen fordi de alltid inntil nå hadde delt alt. En enegget jente forteller dette fra sin pubertet:

Vi hadde et veldig godt forhold. Jeg tror vi var nesten alltid i lag. Spesielt da vi var små. Det var et veldig sterkt forhold så jeg har tenkt nå at kanskje det har skremt vekk noen. Jeg tror nok i alle fall at i hvert fall jeg var litt for knyttet til henne, litt for avhengig av henne. Jeg husker en gang vi var 12–13 år at vi skulle ut på noe og hun ikke ville vente på meg. Da husker jeg det var helt forferdelig. Jeg husker jeg satt på trappa og knytte på meg skoene og hun ikke ville vente på meg så hun gikk. Og da husker jeg mamma ropte etter henne og sa at hun måtte vente, derfor husker jeg det. Så husker jeg den fortvilelsen, den fortvila følelsen det var når hun gikk, uten å vente på meg.

Det å bli etterlatt, å bli valgt bort, er ubehagelig selv om man også bare er venner, søsken eller toeggede tvillinger. Spesielt i disse sårbare ungdomsårene da samværet med jevnaldringer er så viktig. Men hyppigheten og

intensiteten av denne opplevelsen var spesiell for de eneggede tvillingene på grunn av kontrasten til deres tidligere fellesskap og enhetlighet.

Det var ikke uvanlig å se at det var den ene tvillingen som søkte ut og holdt den andre unna, mens den andre gjerne ville fortsette som før, eller hadde nok med sin tvilling som venn og virket mer fornøyd med tosomheten. Tvert imot ville den andre tvillingen gjerne fremdeles at de skulle være sammen og opprette forholdet slik det alltid hadde vært. Dette kunne virke litt merkelig dersom man tenker at i denne perioden vil begge søke en ny og personlig identitet. Man skulle tro at begge var knyttet til hverandre like mye, og at begge var i en frigjøringsfase og ønsket avstand. Mange snakket også om denne perioden med et «vi». «Vi» ville begge ha forskjellige klær i den alderen og gå hver for oss med ulike venner. Det kan hende det var slik at begge ville. Likevel kan det være at den ene ville litt mer, eller kom den andre litt i forkjøpet med å uttrykke ønsket om å være forskjellig, slik at den andre nesten automatisk kom i en slags forsvarsposisjon og fikk en nettopp utpreget lyst til å være med den andre. Dette var et område som eneggede tvillinger ikke alltid var seg helt bevisst selv om de ofte «tenkte likt». Når tvillingene ble intervjuet som 30-åringer, hendte det ganske ofte at den ene av to sammensveisete tvillinger kunne uttrykke misnøye med det tette forholdet i ungdomsårene, mens den andre syntes det hadde vært helt fint. Det hadde likevel aldri vært et åpent tema mellom dem slik at det ble husket og gjenfortalt av dem som voksne. Ikke sjeldent var det den dominerende tvillingen som ønsket å slippe fri fra et slags ansvar for sin tvilling, og som gjerne kunne ha makt til å nekte den andre å være lik seg selv eller være sammen med de samme vennene. Andre ganger kunne det være den tvillingen som lenge hadde blitt dominert av sin tvilling, som ønsket seg fri fra denne dominansen.

Videre førte selvstendigjøring fra tvilling til økt krangling mellom tvillingene. Avhengig av tvillingenes personlighet gikk krangelen mer eller mindre heftig for seg. Noen sloss fysisk, mange kranglet uavbrutt, ofte om filleting. Kranglingen så ut til å være til størst påkjenning for foreldre og øvrig familie. Tvillingene sa selv ofte samtidig at «min tvilling er min beste venn». Hensikten syntes ikke alltid å være å vinne. Heller ikke var det slik at den som ikke ga seg i krangelen, var den som vant i konfliktene. Riktignok kunne det være at den som vant, fikk det mest moteriktige alternativet hvis de kranglet om klær, men ofte var det slik at den klokeste ga seg i selve krangelen. Likevel lot han seg ikke slå eller kue, men trakk seg bort til noe annet. Slik kunne det være at den som ga seg, var den samme som vant. Den mest temperamentsfulle, den hissigste, fikk det noen ganger som han ville,

andre ganger ble han heller overlatt til seg selv, og den andre tvillingen gikk sine egne veier.

Når det gjelder likhet, ble de eneggede tvillingene ofte utsatt for motstridende forventninger fra sine omgivelser. På den ene siden møtte de forventninger om at de skulle være like i det meste, i mange situasjoner ble de behandlet som en person. Samtidig blir det i dagens samfunn stilt forventninger til dem om at de bør være ulike. Det framstilles som noe positivt at tvillinger utvikler seg selvstendig. Fra tvillingene er små blir foreldrene rådet til at de skal gå i ulike barnehageavdelinger eller skoleklasser, som om det nesten er noe umoralsk å være for like hverandre. En enegget jente spurte en gang sin mor: «Mamma, er det noe galt med det at vi er like?» I pubertetens kamp om å være forskjellige, kan denne motsigelsen virke forstyrrende inn på den måten at understrekingen av forskjellighet blir en stadig frustrasjon for tvillingene fordi de aldri kan komme bort fra at de faktisk er like. Dette var nok i mindre grad tilfelle da data ble samlet inn til denne undersøkelsen. Den gang fantes det bare svake forventninger til tvillingforeldrene om å behandle tvillingene ulikt, i forhold til hva det finnes i dag.

Selv om eneggede tvillinger har hatt et nesten ekstremt nært forhold og hengt sammen gjennom hele oppveksten, kan de oppleve et enda nærmere forhold til hverandre etter en frigjøringsprosess. Det neste eksemplet viser dette:

Før hadde jeg hele tiden for meg at jeg var tvilling. Nå tenker jeg ikke på meg selv som tvilling. Vi har jo veldig lik situasjon (lik jobb, tilsvarende samboerforhold), men vi er ikke i situasjonen sammen lenger. Det er kanskje det som skiller. Vi er egentlig bare to individer som forstår hverandres situasjon og selvfølgelig kjenner hverandre ekstremt mye bedre enn de fleste noensinne gjør, men allikevel føler jeg at vi på mange måter har et bedre forhold nå enn vi hadde tidligere. Vi har ikke noe sånt konkurranseforhold lenger. Nei, det eksisterer ikke. Det forsvant vel et sted på veien etter at vi flyttet hver for oss kan jeg tenke meg. (Intervju ved 30 år)

Nye interesser

Samtidig med den ytre observerbare kroppslige endringen og orienteringen henimot det voksne er en mer eller mindre tydelig endring i interesser et av kjennetegnene ved puberteten. Den viktigste av alle utviklingsoppgaver i denne alderen er å prøve og feile på de voksnes aktiviteter. Hva er det som

er voksen atferd? Hva er det jeg ikke fikk lov til da jeg var barn? Jeg må prøve det og se hvordan det er, hvordan det virker, om det er noe for meg! Samtidig svekkes de tidlige interessene.

I min undersøkelse møtte jeg ofte en bekymring hos 15-åringenes mødre fordi barna deres i løpet av de siste par årene helt hadde sluttet med organiserte aktiviteter som skolemusikken eller speideren. I stedet for å være bekymret for at interessene deres hadde tatt nye veier henimot å henge på gatehjørnet sammen med gjengen, stenge seg inne på rommet for å høre musikk eller pynte seg, så jeg på dette som et positivt tegn på adekvat utvikling.

Fordi interessene og opptattheten av dette «andre» er så sterkt fremtredende, blir det tydelig når noen har kommet til denne fasen og andre ikke. For gutter er endringen stort sett bare positiv, for jenter kan det være vanskeligere å være den første i klassen som begynner å bli voksen. For den som endres aller sist, kan det bli vanskelig både for gutter og jenter. Vennene har fått helt andre interesser, og de har plutselig ingen å leke med.

Det er lett å forstå at to tvillinger som kommer i denne utviklingsfasen kanskje med et års mellomrom, drifter i ulik retning og blir opptatt av forskjellige ting. Dette vil skje hos en del av de *toeggede* tvillingparene. Forskjellen vil være stor, og naturlig, men sannsynligvis føre til ulike reaksjoner hos foreldrene, med store muligheter for at den mest driftende og utprøvende på voksenrollen, som først nekter å være med på julebesøk til bestemor, får skjenn og blir sammenlignet med sin snille og flinke tvilling som er mer umoden.

De *eneggede* tvillingparene kommer omtrent samtidig inn i denne endringsprosessen og vil få sine ønsker og interesser samtidig forandret. Det kan være andre grunner til at eneggede tvillinger ofte velger seg ulike aktiviteter når de kommer til puberteten. Selv de tvillingene som i hele sitt liv så langt nesten alltid har vært sammen og delt de fleste fritidsinteresser, vil nå oftest søke fra hverandre. Men det kan heller ha å gjøre med deres søken etter en egen identitet og det å holde på med noe som framfor alt den andre tvillingen ikke er opptatt av.

Nye vennsamvær

Sammen med en endring i interesser følger en mer bevisst utvelgning av venner å dele interessene med. Det som er viktig nå er sosial mestring og aksept blant jevnaldrende. I denne alderen er det vennegruppene som får større betydning enn hjemmemiljø når det gjelder valg og verdier. Eneggede tvillin-

ger har hittil ofte hatt hverandre som bestevenn. I min undersøkelse viste det seg at som 6-åringer lekte 82 % av de eneggede sammen alltid eller mesteparten av tiden. I den toeggede gruppa var det derimot 93 % av tvillingene som mesteparten av tiden lekte hver for seg eller bare var sammen omtrent halvparten av tiden (Torgersen 1981). I en større finsk undersøkelse viste det seg at tilsvarende forhold gjelder også i pubertetsalderen (Penninkilampi-Kerola mfl. 2005). Eneggede tvillinger holder mye mer sammen enn toeggede, mens sammekjønns tvillinger er mer sammen enn ulike kjønns. Dette er i tråd med at ungdom velger venner ut fra felles interesse, siden toeggede tvillinger har mer ulike interesser enn eneggede.

I min undersøkelse fant jeg at siden venner nå oftere velges ut etter interesseområde, vil tvillinger med ulike interesser velge ulike venner, slik det ofte er innen toeggede tvillingpar. Selv om eneggede tvillinger med like interesser og evner fortar like valg, kan deres forserte ønske om å være forskjellig føre til at tvillingene likevel havner i ulike vennegrupperinger. Dette kunne føre til en feide mellom tvillingene og en konkurranse om hvem som skulle være med hvem siden de fortsatt likte de samme vennene. Prosessene som foregikk i dette spillet, kunne nok være finstemte og kanskje ikke egentlig tilgjengelig for tvillingene selv. Den ene kunne bli del av en gjeng mens den andre hadde en bestevenn, eller begge var i samme gjeng med hver sin bestevenn.

Type aktivitet leder til type venner, og ulike venner fører til ulike aktiviteter og utvikling av ulike ferdigheter. Ikke uvanlig kunne den ene tvillingen fortsette opp i ungdomsalder i et sportsmiljø som begge var opptatt av som barn, mens den andre sluttet. Slik ble tvillingene knyttet til forskjellige vennegrupper. Eller det kan hende at én kom inn på et musikkorps den andre ikke fikk plass på. Det førte til at den ene lærte seg å spille et instrument som senere førte til at han ble engasjert i et band, som igjen førte til at interessene økte i den retningen. Den andre tvillingen som ikke kom inn i dette miljøet, nær sagt helt tilfeldig, kunne havne opp med noen helt andre aktiviteter, kanskje skole og lekselesing.

Kjæresteforhold

En del av fokuseringen på andre ungdommer består av å prøve ut forhold til det andre kjønn. Kjæresteforhold blir mer seriøse, og alt som har med utforskning av kjønnsrollemønstre overtar for andre fritidsaktiviteter. Musikk, sminking og klær blir sentrale sider ved ungdommens liv.

Både i de eneggede tvillingenes forsøk på å skille seg fra hverandre og være forskjellig og i de toeggedes ulike grad av modning, ble resultatet gjerne at den ene av tvillingene fikk seg kjæreste før den andre. Iblant så jeg at en av tvillingene var den sosiale og hadde mange venner, mens den andre begynte senere å gå på fester. Men jeg så flere eksempler på at den rolige hjemmевærende tvillingen likevel var først ute med en fast kjæreste tidlig, mens den andre flakset rundt. Konsekvensene sent i 20-årene kunne være at den ene av tvillingene allerede hadde et langt ekteskap bak seg, mens den andre fremdeles var enslig.

Andre ganger kunne jeg se at den ene tvillingen var den moteriktige og den aller mest populære blant jevnaldrende, med medfølgende popularitet og pågang fra det annet kjønn. Denne tvillingen som var først ute, festet mer og traff flere andre, kunne ha hatt mange kjærestes før den andre hadde hatt noen. Dette betydde ikke at denne tvillingen ble først gift eller ble mest vellykket på litt lengre sikt. Forholdene kunne like gjerne utvikle seg i motsatt retning.

Mens den festeglade, utadvendte og populære var ute og moret seg, kunne det hende at den andre satset for fullt på skolearbeidet. Hvis forskjellene var ledd i egen identitetsutvikling, kunne den tvillingen som gikk ut, få sin nye identitet knyttet sterkt til dette å være populær blant venner, og det annet kjønn, mens den tvillingen som satt hjemme og leste, kanskje fordi hun ikke fikk være med ut, i større grad knyttet sin identitet til det å være flink og mer samvittighetsfull på skolen. Noen gang snudde dette seg etter en stund da tvillingene byttet roller. Den skoleflinke kom kanskje inn på en skole den andre tvillingen ikke kom inn på. Den sosiale og utadvendte og mest populære tvillingen, som i tillegg dominerte den andre til å være borte fra seg, la etter hvert merke til at den andre var flinkere, og i noen sammenhenger mer foretrukket. Dette kunne føre til opptrappet konkurranse tvillingene imellom. Slike sammenfall mellom tilfeldige hendelser og identitetsutvikling kan være en stor påkjenning for eneggede tvillinger, og i sjeldne tilfeller kan det være årsak til utvikling av psykiske problemer. Iblant var det slik at den som sto bak, og var den alvorlige, var den som bestemte og klarte seg best. Den smilende og litt frampå utviklet denne sosiale masken som et skjold mot menneskene, en usikker maske som viste seg å gi kortsiktige, men øyeblikkelige gode virkninger.

Fordeler og ulemper ved å være tvilling i puberteten

Det å være tvilling ser ikke ut til å være verken mer eller mindre stressende enn å være enling dersom man skal se på konsekvensene i form av forekomst av psykiske problemer. Moilanen mfl. (1999) sammenlignet psykisk tilstand hos 122 tvillingpar og 5 455 enlinger født i 1981. Selv om foreldrene rapporterte litt oftere emosjonelle problem hos tvillinggutter, var det ingen forskjell for jentene. Lærere rapporterte derimot mindre problem hos tvillinger. Den eneste forskjellen som beskrives i litteraturen, at tvillinger kan ha noe senere språkutvikling og litt oftere læreproblemer enn andre når man ser på store gruppedata, synes å henge sammen med den økte forekomst av premature blant tvillingene (Hay 1999).

Hva som er fordeler og ulemper ved å være tvilling, varierer med alderen. Det som går igjen som en uttalt fordel, er det nære forholdet til en annen. Som småbarn har de en å leke med, som skolebarn har de en å samarbeide med, i voksen alder har de en å dele erfaringer med og kanskje en å bryne ensomheten sin mot. Når man leser om tvillinger som uttaler seg, stemmer dette med mine egne inntrykk. Det de oftest selv hevder som den store fordelene ved å ha en tvilling, er at de har en bestevenn.

Denne muligheten til nærhet med en annen er spesielt betydningsfull i puberteten når sosial akseptering er så viktig. Tvillinger som for eksempel flyttet i denne sårbare alderen, har uttalt at de aldri skulle ha «overlevd» hvis de ikke hadde vært to i det nye samfunnet de kom til, der normer og regler var like ukjente for begge. Slik ser det ut til å være på tross av at de kan krangle og slåss. Kranglingen er noe tvillingene kan ha seg imellom selv om de står samlet utad i krisesituasjoner.

Men det er likevel mitt inntrykk at nettopp i puberteten er ulempene ved det å være tvilling tydeligere enn noen gang ellers i livet, og gir tilsvarende økte muligheter for opplevd stress. Nå kan de streve med å finne en passende avstand til hverandre med hva dette innebærer av avvisning og utstøting, de kan komme opp i sterke konkurransesituasjoner, eller de kan komme til å isolere seg sosialt og få manglende trening i utvikling av andre relasjoner. Utfordringene kan være ulike innen ulike par avhengig av hvor tett og nært forhold de har til hverandre og hvor like og avhengige de har vært i barndommen.

De samme egenskapene som kan være en ulempe for tvillingene, kan snu seg til noe positivt. Et eksempel er de sterke konkurransetendensene som utvikler seg innen enkelte par. Fordi de konkurrerer så skarpt med hverandre, kan de drive seg selv til større ytelser. Især gjelder dette innen tvillingpar som er like i evner og interesser slik at de har de samme potensialene for

vekst. Nyhetsbildet kan iblant fortelle om eneggede tvillinger som har stått sammen og nådd langt innen sport, kunst eller politikk (jf. høstens presidentvalg i Polen der de to fremste kandidatene var et enegget tvillingpar).

Mer på hypoteseplan kan man tenke seg at den sosiale nærheten tette tvillingpar kan ha til hverandre, kan føre til sosial isolasjon i enkeltstående tilfeller, men det kan like gjerne føre til at de får en større erfaring med nærhet til andre mennesker og blir mer sosiale.

Tvillinger vil som andre ungdommer oppleve stor variasjon i å bli utsatt for stress. Det at de er to, kan være en stor fordel siden de har støtte av hverandre. På den andre siden kan en stressituasjon som skjer i puberteten, gi spesielle utfordringer. Mobbing kan være et eksempel på et slikt spesielt problem for tvillinger dersom dette skjer i puberteten, og især hvis det skjer samtidig med at en frigjørings- eller differensieringsprosess i forhold til tvillingen har startet. Stress eller mobbing som rettes mot begge, vil kunne utsette en atskillelse fordi de trenger støtten av hverandre. Dersom bare den ene er utsatt, vil dette også kunne utsette atskillelsesprosessen fordi den sterkeste, som ønsker seg ut, ikke har samvittighet til å dra fra en svakere stilt tvilling. Dersom hun drar, vil hun kunne plages med skyldfølelse fordi hun kommer seg fri. Atskillelsen kan bli vanskelig både for den vellykkede og den mislykkede fordi de utvikler skyldfølelse og omsorg for hverandre. Samtidig som man ser på denne situasjonen som et problem i forhold til å skille seg ut fra hverandre, er det tydelig at det å ha en tvilling i en stressituasjon utgjør en styrke nettopp ved at de kan støtte hverandre. Det høyeste ønsket til en vellykket tvilling kan være at det går bra med den andre. Den tvillingen som blir igjen, kan få sin identitet knyttet til det å være offer. Det er ingen grunn til å tro at slike situasjoner skjer spesielt ofte hos tvillinger, men min erfaring er at denne blandingen av omsorg, konkurranse, frigjøring og avstandtagen kan skape problemer spesifikke for tvillingsituasjonen. Problemene vil oppstå mest innen eneggede par der behovet for å frigjøre seg er klart.

Avslutning

Studien har vist at en heldig løsning på en ungdomskrise for to tvillinger vil være at de etter en eventuell avstandtagen til hverandre igjen kan tåle å være både like og ulike uten å føle sin identitet truet. Den tvillingen som er mest trygg på egen identitet, tåler bedre belastningen av å velge nærhet og likhet til sin tvilling. Han/hun vil òg bedre kunne nærme seg sin tvilling etter en periode med sterkt behov for avstand. Den observerte atferd er derfor et

dårlig mål på opplevd individuasjon fra tvilling. Tvillinger som har opplevd avstand og tåler det, kan selv søke nærhet og finne glede ved en slik frivillig nærhet.

En hypotese jeg har dannet meg, er at det å sette tvillinger i ulik avdeling i barnehage eller ulik skoleklasse ikke automatisk fører til større individuasjon og selvstendighet mellom de to tvillingene. Atskillellesprosessen som kan virke som en naturlig del av pubertetsutviklingen, blir i dag forsert ved å skille tvillingene i tidligere alder. Spørsmålet om når og hvordan tvillingene skal skilles, er et gjentakende spørsmål for tvillingforeldre. Det er et betimelig spørsmål som ikke har noe enkelt svar, og som må drøftes i forhold til hvert enkelt tvillingpar. Iblant har det slått meg at det kunne vært bra dersom tvillingene på et vis fikk «leve ut sin likhet» som småbarn, og så ta et oppgjør med hverandre og sin gjensidige avhengighet i puberteten. Dersom det legges for stor vekt på at eneggede, like tvillinger skal være forskjellig fra tidlig barnealder av, kan det hende de likevel vil søke til hverandre og føle atskillelsen som en frustrasjon. Tvillinger kan støttes i å få oppleve individuelle møter med andre mennesker, og få muligheter til å få sine egne erfaringer, men mye tyder på at man skal vise varsomhet i forhold til å skape for dramatiske brudd, især innen eneggede tvillingpar. Den faktiske betydningen av slike atskillelleserfaringer står igjen å utforske rent empirisk, også hvorvidt eneggede og toeggedes erfaringer er forskjellige på dette området.

Graden av nærhet og kontakt i voksen alder kan ikke så lett leses ut av tvillingenes samværsvaner i puberteten. Eneggede tvillinger søker nesten som en regel tilbake til hverandre selv om de har hatt en pause rundt puberteten. Toeggedes grad av fellesskap i voksen alder er derimot avhengig av at de har vært mye sammen opp gjennom årene (Neyer 2002). Dette stemmer med resultatene i denne studien. Jeg så eksempler på eneggede tvillingpar med ulik utdanning som hadde vokst opp på ulike steder i landet og møttes bare få ganger, men som likevel kunne kjenne den andres tanker uten å si noe når de møttes. Men jeg møtte også toeggede jenter som både som barn og voksne hadde et nært og tett samvær på linje med relasjonene de var vant med fra sin tette opprinnelsesfamilie.

Note

1. Dette bildet har forandret seg de siste årene etter at kunstige befruktningsmetoder har ført til en dramatisk økning av antall toeggede tvillingfødsler. Toeggede fordi flere egg befruktes kunstig samtidig.

Litteratur

- Ainslie, R. (1997). *The psychology of twinship*. London: Jason Aronson INC.
- Akerman, B.A. (2003). Twins at puberty: A follow-up study of 32 twin pairs. *Psychology*, 10:228–236.
- Buss, A.H. og R. Plomin (1984). *Temperament: Early developing personality traits*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Dick, D.M mfl. (2001). Measuring puberty and understanding its impact: A longitudinal study of adolescent twins. *Journal of Youth and Adolescence*, 30: 385–399.
- Erikson, E.H. (1963). *Childhood and society* (2. utg.). New York: Norton.
- Fischbein, S., R. Guttman og M. Nathan (1999). Genetic and environmental influences on pupil performance. *Twin Research*, 2: 183–195.
- Hay, D.A. (1999). Adolescent twins and secondary schooling. I A. Sandbank (red.) *Twin and triplet psychology*. London: Routledge.
- Kagan, J. mfl. (1994). *Galen's prophecy: Temperament in human nature*. New York: Basic Books.
- Mahler, M.S. (1952). *The psychoanalytic study of the child*. New York: International Universities Press.
- Main, M., R. Goldwyn og E. Hesse (2001). Adult attachment scoring and classification systems. *Unpublished classification manual*. Version.6.4. University of California, Berkeley.
- Neyer, F.J. (2002). Twin relationships in old age: A developmental perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19: 155–177.
- Noble, E. (2003). *Having twins – and more*. New York: Houghton Mifflin Company.
- Penninkilampi-Kerola, V. mfl. (2005). Co-twin dependence, social interactions, and academic achievement: A population-based study. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22: 519–541.
- Petersen, A.C. og N. Leffert (1995). What is special about adolescence? I Rutter, M. (red.) *Psychosocial disturbances in young people: Challenges for prevention*. UK: Cambridge University Press.
- Pike, A. og N. Atzaba-Poria (2003). Do sibling and friend relationships share the same temperamental origins? A twin study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44: 598–611.
- Plomin, R. (2002). Behavioural genetics in the 21st century. I Hartup, W.W. og R.K. Silbereisen (red.). *Growing Points in Developmental Science. An Introduction*. New York: Psychology Press.
- Rutter, M. (2002). Development and psychopathology. I Rutter, M. og E. Taylor (red.). *Child and adolescent Psychiatry*. London: Blackwell Publishing.

- Sandbank, A.C. (1999). Personality, identity and relationships. I Sandbank, A. (red.) *Twin and triplet psychology*. London: Routledge.
- Schave, B. og J. Ciriello (1983). *Identity and intimacy in twins*. New York: Praeger.
- Segal, N. (1999). *Entwined lives*. New York: Dutton, Penguin Books.
- Stern, D.N. (1985). *The interpersonal world of the infant*. New York: Basic Books.
- Torgersen, A.M. (1981). *Genetic aspects of temperamental development: A follow-up study of twins from infancy to six years of age*. Twin research 3: Intelligence, personality, and development. Alan R. Liss, Inc., 261–268.
- Torgersen, A.M. (1989). Genetic and environmental influences on temperamental development: A longitudinal study of twins from infancy to adolescence. I Doxiadis, S. (red.). *Early influences shaping the individual*. New York/London: Plenum.
- Torgersen, A.M. (1991). *Genetic and environmental influence on temperamental behavior. A longitudinal study of twins from infancy to adolescence*. Doctorial Dissertation, University of Bergen.
- Torgersen, A.M.K. (2004). *Tvillinger og forholdet mellom dem*. Oslo: Cap-pelen akademisk forlag.

Engelsk summary

Twins at puberty

Do twins have different challenges in puberty than singletons? This question is discussed on the basis of knowledge gathered from a longitudinal study of 53 pairs of twins followed from birth on. Interviews of the twins and their mothers when the twins were 15 years of age constitute the main source of information for this article. Retrospective data from the twin interviews at the 30-year follow-up are also used. The conclusion is that puberty results in a number of different experiences specific for twins, and that these are often different for identical and fraternal pairs of twins.